

Notat

Til: Energi- og miljøkomiteen
Fra: LVK- landssamanslutninga av Vasskraftkommunar
Dato: 11. januar 2021

NY KONSESJON FOR RØLDAL-SULDAL KRAFTANLEGG – Dok 8:82 S (2020-2021)

1. Innledning

Det vises til representantforslag om ny konsesjon for Røldal-Suldal kraftanlegg (Dokument 8:82 S (2020–2021)), hvor følgende forslag er fremmet:

«1. Stortinget ber regjeringen samtidig med at det tas stilling til søknaden om omgjøring av Røldal-Suldal-konsesjonene til tidsubegrensede konsesjoner, beslutte åpning av revisjon av konsesjonsvilkårene.

2. Stortinget ber regjeringen likebehandle vertskommunenes stilling i revisjonssaken med behandlingen av de kommuner som tidligere har hatt vassdragskonsesjoner som er blitt fornyet, også når det gjelder konsesjonsvilkår om etablering av næringsfond.»

LVK organiserer alle landets vannkraftkommuner og har 160 medlemskommuner, blant annet vertskommunene til Røldal-Suldal anleggene, Ullensvang og Suldal. Dokument 8:82 reiser viktige spørsmål av prinsipiell karakter om miljøforbedringer av store, eldre vannkraftanlegg og om fordelingsproblemer mellom konsesjonær og vertskommuner. LVK finner det derfor riktig å orientere komiteen om sine synspunkter på saken.

LVK vil gi forslagsstillerne honnør for å ha fremmet de forslagene som er inntatt i pkt 1 og pkt 2.

2. Overordnede problemstillinger

Røldal-Suldal konsesjonen er henimot 60 år gammel, og anleggene drives på vilkår som er like gamle. Som alle andre industrivirksomheter med lang varighet, er det behov for å modernisere driftsvilkårene slik at virksomheten drives innenfor miljømessige og andre rammer som samsvarer med samtidens syn og lovgivning. For større vannkraftanlegg er dette regulert i vannfallrettighetsloven § 9 og vassdragsreguleringsloven § 8. Av begge bestemmelser fremgår det at konsesjonsvilkårene – driftsvilkårene – for større vannkraftanlegg skal moderniseres(revideres) hvert 30. år. – Fordi bestemmelsene bare gjelder tidsubegrensede konsesjoner, og Røldal-Suldal konsesjonen er tidsbegrenset, er det ikke foretatt noen moderniseringer av driftsvilkårene i løpet av konsesjonsperioden fra 1962 og til i dag.

Det haster derfor med en iverksetting av en revisjonsprosess med sikte på en full gjennomgang av dagens konsesjonsvilkår.

Behovet for en snarlig iverksetting av en revisjonsprosess understrekes av den kjensgjerning at få om noen vannkraftanlegg har ført til mer omfattende naturinngrep enn RSK-anleggene. En reguleringshøyde på 17 meter i Røldalsvatnet, som ligger midt i bygda Røldal, finnes det neppe tilsvarende eksempler på i andre større vannkraftanlegg. Neddemming av et helt dalføre til aktiv stølsbruk, som ble gjort av Valldal, er også et ganske enestående naturinngrep.

LVK har ikke grunnlag for å mene noe om disse naturinngrepene nå bør videreføres uendret ved omgjøring til en tidsubegrenset konsesjon, som det er søkt om, men finner det åpenbart at Røldalsamfunnet har et selvfølgelig legitimt krav på en full og snarlig gjennomgang av konsesjonsvilkårene.

Konsesjonæren nyter store økonomiske fordeler av at kraftproduksjonen foregår på 60 år gamle driftsvilkår. Konsesjonspraksis på 1960-tallet var ensidig innrettet mot størst mulig kraftproduksjon og få hensyn ble tatt til de negative virkninger for berørte lokalsamfunn som utbyggingen førte til. I tillegg kommer at grunnlaget for kraftproduksjonen – tilsiget – har økt betraktelig i løpet av konsesjonsperioden. Ifølge NVE har nedbøren på landsbasis steget med 3,3 %. Økt tilsig gir naturligvis økt kraftproduksjon, og Hydro som konsesjonær har hatt store fordeler av dette. – Sett fra et revisjonsperspektiv bør terskelen for å ta i bruk dette økte tilsiget til miljøforbedrende tiltak være lavere enn tilsiget for øvrig.

Norsk vannkraft, og i særdeleshet regulerbar vannkraft, er spesielt verdifull i klimasammenheng. Men på samme måte som norsk vassdragslovgivning har stilt stadig strengere miljøkrav til vannkraften, stiller også EU stadig strengere miljøkrav til fornybar energi, herunder vannkraftproduksjon. Energi- og miljøkomiteen er kjent med den pågående prosessen rundt den såkalte taksonomiforordningen, forordning 2020/852 av 18. juni 2020, det vil si nye klassifiseringsregler for hvilke økonomiske aktiviteter som kan anses bærekraftige.

Det er LVKs syn at norske myndigheter, kraftbransjen og vertskommunene har en felles oppgave i å sørge for at norske vannkraftanlegg består den bærekrafttesten de nye reglene for finanssektoren vil kreve. Et felles EU/EØS-system vil forhindre såkalt grønnvasking og styrke miljøpolitikken.

Til tross for vannkraftens klimafortrinn stiller de nye reglene også krav til vannkraftens naturinngrep og miljøpåvirkninger. Disse må minimaliseres og etterleve de miljøkrav som stilles i vanndirektivet. Særlig for eldre vannkraftanlegg må det kunne godtgjøres at det er iverksatt prosesser med sikte på tiltak som vil oppnå miljømålene i vanndirektivet.

LVK er ikke kjent med andre større vannkraftanlegg med konsesjonsvilkår som er henimot 60 år gamle, og hvor det verken er gjennomført eller iverksatt noen prosesser for modernisering av vilkårene for driften, eller hvor det foreligger vannforvaltningsplaner etter vannforskriften. RSK-konsesjonen kan derfor være i en uklar stilling.

Slik LVK ser det er dette i seg selv et tungtveiende argument for snarest å åpne en revisjonsprosess for RSK-konsesjonen.

3. Næringsfond til vertskommunene

I Representantforslaget pkt 2 er det tatt opp spørsmålet om næringsfond til kommunene som ledd i revisjonen av konsesjonsvilkårene.

Når det gjelder nye konsesjoner – og fornyelse av konsesjoner – er dette regulert i vassdragsreguleringsloven §17, hvor det innledningsvis heter:

«I konsesjonen kan det settes vilkår om at konsesjonæren yter tilskudd til et fond, enten ved betaling av et passende engangsbeløp eller ved årlige utbetalinger.»

Deretter er listet opp en rekke ulike formål, blant annet i pkt d hvor det heter: *«når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn.»*

Det er LVKs syn at RSK-konsesjonen og den endring av konsesjonær og konsesjonen fra tidsbegrenset til evigvarende konsesjon som nå skjer, står i en spesiell stilling sammenholdt med vanlige revisjonssaker og sammenholdt med saker om fornyelse av konsesjoner.

RSK-konsesjonen har frem til nå vært en tidsbegrenset konsesjon, og hvor kommunene både har hatt og er gitt klare forventninger om at konsesjonen ville løpe ut i 2022 og bli fulgt opp av en søknad om fornyelse. Revisjonsreglene gjelder ikke slike tidsbegrensede konsesjoner.

Det er hevet over tvil at de naturinngrep som ble tillatt på begynnelsen av 1960-tallet har påført de berørte lokalsamfunn store og negative endringer i naturforholdene. Det som det nå søkes om tillatelse til, er at disse endringer i lokale naturverdier skal tillates til evig tid og ikke bare i en konsesjonsperiode på 60 år. På dette punkt skiller denne saken seg fra alle andre revisjonssaker.

Ordningen med næringsfond er blant annet ment for å gi berørte kommuner en kompensasjon for generelle skader og ulemper som viser seg uungåelige dersom vannkraftproduksjonen skal opprettholdes. Det er disse naturinngrepene som gir grunnlag for den store verdiskapingen som kommer konsesjonæren til gode, og næringsfondene er ment som et instrument for å gi kommunene deres berettigede andel av denne verdiskapingen.

Det er LVKs syn at de store og irreversible naturinngrep som nå søkes forlenget til evig tid, bør motsvares av et betydelig næringsfond til de berørte kommuner. Uten et slikt næringsfond kan det bli krevende å få den nødvendige lokale aksepten for videreføringen av de tyngende inngrepene i naturforholdene som følger med reguleringen.

Med vennlig hilsen

Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar

Torfinn Opheim
Leder